

ОЦІНКА СТАНУ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Постановка проблеми. На сучасному етапі Україна, як і більшість розвинених країн, і країн, що розвиваються, використовує зовнішні запозичення для фінансування бюджетного дефіциту. Це призводить до виникнення тенденції постійного зростання абсолютної суми зовнішнього державного боргу. Протягом 2008 - 2012 років у зв'язку з посиленням кризових явищ та зростанням потреби у фінансуванні державного бюджету істотно збільшився обсяг державного боргу та показник його відношення до внутрішнього валового продукту. При цьому підвищення курсу іноземної валюти відносно національної валюти призвело до збільшення обсягу державного зовнішнього боргу, вираженого у національній валюті, та, відповідно, загального обсягу державного боргу[1].

Огляд досліджень і публікацій. Останнім часом державний борг є предметом дослідження і дискусій багатьох вчених: В.В. Козюка, В.А Андрущенко, Н.В. Зражевської, А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, Т.П. Вахненко та ін. Управління зовнішнім державним боргом розглядається як вагомий елемент фінансової політики держави та передумова сталого розвитку економіки.

Завдання дослідження. В даній статті здійснюється аналітична оцінка методів вимірювання зовнішнього державного боргу і розглядається проблема управління зовнішнім державним боргом.

Виклад основного матеріалу. В Україні державний борг регулюється переважно через накази Міністерства фінансів України та окремі постанови Кабінету Міністрів України, що зумовлює використання певних аспектів боргового менеджменту, але не дає цілісної картини щодо системи управління в цілому[2].

Основний документ, який визначав би поняття, склад Державного боргу, принципи утворення, управління ним та контролю за його станом, установлював би порядок його обслуговування та погашення, а також регулював відносини, які виникають у результаті такого утворення, управління, контролю, обслуговування та погашення, сьогодні перебуває лише на стадії доопрацювання у вигляді Проекту Закону України «Про Державний борг».

Новітнім методологічним підходом при оцінці боргової стійкості та боргової безпеки став документ МВФ - "Статистика зовнішнього боргу. Керівництво для укладачів та користувачів" (МВФ, 2003). Авторами даного документу запропоновано визначення та групування боргових показників в залежності від стану заборгованості у різних секторах економіки, а також врахування показників платоспроможності та ліквідності держави (табл. 1) [3, 7].

Таблиця 1

Основні показники платоспроможності зовнішнього боргу

№	Показник	Характеристика
Показники платоспроможності		
1	Покриття відсоткових платежів	Відношення відсоткових платежів до експорту - показує рівень навантаження обслуговування зовнішнього боргу
2	Зовнішній борг до експорту	Використовується як трендовий індикатор, який прямо пов'язаний із платоспроможністю країни
3	Зовнішній борг до ВВП	Індикатор відношення боргу до ресурсної бази його покриття (як потенціал можливості збільшення обсягу експорту з метою підвищення платоспроможності)

№	Показник	Характеристика
4	Теперішня вартість боргу до експорту	Ключовий індикатор стійкості, часто використовується щодо бідних країн з великим боргом (НІРС), для порівняння боргового навантаження з можливостями здійснювати платежі
5	Теперішня вартість боргу до доходів бюджету	Ключовий індикатор стійкості, використовується в бідних країнах з великим боргом (НІРС), для порівняння боргового навантаження із ресурсами державних фінансів
6	Обслуговування боргу до експорту	Загальний індикатор, що характеризує платоспроможність та ліквідність
Показники ліквідності		
7	Міжнародні резерви до короткострокового боргу	Найбільш важливий індикатор адекватності резервів в країнах із значним, але нестабільним доступом до ринку капіталу. Показник може використовуватись для прогнозування можливих криз ліквідності
8	Відношення короткострокового боргу до загальної величини боргу	Відображає відносну залежність від короткострокового фінансування. Разом із показниками погашення дозволяє прогнозувати майбутні ризики непогашення

Одним з головних узагальнюючих показників стану зовнішнього боргу відображає відношення боргу до ВВП. Гранично допустимим рівнем має вважатися заборгованість, що не перевищує 50% ВВП. Світовий банк, використовуючи вказаний показник, встановив для нього певні межі і дав назву «коефіцієнт заборгованості». Заборгованість в даному випадку складається із короткострокових кредитів, середньострокових - від 1 року до 3 років і довгострокових - понад 3 роки. Крім того, включаються суми зовнішніх позик, розміщених під державні гарантії на відкритих ринках в європейських валютах.

Наступним узагальнюючим показником стану зовнішньої заборгованості є відношення її до експорту товарів і послуг. Саме експорт служить найважливішим джерелом надходження іноземної валюти для обслуговування боргу. Гранично допустимий рівень у цьому співвідношенні вважається 200%.

Іншим узагальнюючим показником є «коефіцієнт обслуговування зовнішнього боргу». Він характеризує платоспроможність країни-позичальниці і розраховується як відношення платежів щодо обслуговування боргу до поточних валютних надходжень країни від експорту товарів і послуг. Гранично допустимим рівнем платоспроможності позичальника вважається показник, що не перевищує 20-25% від національного експорту товарів і послуг. У міжнародній практиці прийнято вважати, що якщо даний показник перевищує цей рівень, то створюється загроза для платоспроможності позичальника, а відтак його борговій стійкості [4]. Інші показники характеризують можливий вплив окремих елементів зовнішньої заборгованості на стан боргової ситуації в цілому. Джерелом ґрунтовнішої інформації служать показники питомої ваги короткострокового, довгострокового боргу і боргу міжнародним організаціям в загальній сумі зовнішнього боргу. Високі значення цих показників є негативним чинником для формування високого рівня боргової стійкості [7].

Всесвітній банк рекомендує визначати ліквідність країни, тобто здатність швидко мобілізувати грошові кошти для обслуговування зовнішнього боргу, використовуючи для цього показник величини централізованих золотовалютних резервів у відношенні до суми боргу та середньомісячним імпортом товарів і послуг. Показником ліквідності може також служити співвідношення між централізованими золотовалютними резервами і короткостроковим боргом.

Крім того, використовуються й інші відносні показники стану зовнішньої заборгованості або тенденцій її розвитку. Йдеться про питому вагу заборгованості країни в загальній сумі міжнародної заборгованості; про середньорічні темпи приросту заборгованості країни за певний період і порівняння цієї величини з динамікою її за минулий період або ВВП, експортом, імпортом, показниками зростання заборгованості країни в розрахунку на душу населення.

Лише за допомогою комплексного підходу у аналізі запропонованих показників можна у повній мірі визначити реальний стан рівня зовнішньої заборгованості.

В останні роки багатьом країнам з низьким і середнім рівнем доходів, у результаті підвищення ефективності управління державним боргом, вдалося досягти суттєвого поліпшення структури боргових портфелів. У деяких країнах було чітко визначено і формалізовано цілі управління державним боргом. Інші країни вдалися до зміни організаційно-адміністративної системи управління боргом. Більшість країн почали застосовувати сучасні методики оцінки боргових ризиків, прогнозування структури боргу і динаміки боргових виплат [5].

Подібним вирішенням в Україні стала Інформаційно-аналітична система "Управління державним боргом». Вона розроблена для підтримки прийняття рішень в галузі управління державним боргом, пов'язаними з ним бюджетними ресурсами та макроекономічного прогнозування. Зазначені цілі досягаються шляхом повної інформаційної підтримки планування та обліку державного боргу, контролю витрачання запозичених коштів, виконання платежів з обслуговування і погашення державного боргу, розрахунку фактичних і планових показників державного бюджету, а також розрахунку й аналізу фактичних і прогнозних боргових показників [6].

Але без існування довгострокової боргової політики держави дуже складно, навіть при застосування сучасних інструментів аналізу і прогнозування боргових показників, приймати ефективні рішення щодо управління зовнішнім державним боргом.

Спрямування державних запозичень орієнтовано на фінансування дефіциту державного бюджету, зокрема, в розрізі фінансування поточних видатків, на погашення боргів минулих періодів та гарантованих державою кредитів підприємствам, в інвестиційні проекти, та лише незначна частина на підтримку стратегічних галузей, в реальний сектор економіки та на підтримку інноваційних проектів. Це зумовлено не достатньо чітко визначеною борговою політикою та практичною відсутністю стратегічної боргової стратегії.

Висновки. Управління зовнішнім державним боргом, на жаль, має хаотичну організацію і не гарантує ефективного використання запозичених ресурсів. Для цього не має ані достатнього нормативного супроводу, ані зваженої довгострокової боргової стратегії.

Використовуючи досвід міжнародних фінансових організацій можна значно поліпшити наявну систему оцінки стану зовнішнього державного боргу, та швидше приймати рішення, щодо управління ним.

Анотація

Розглядаються теоретичні основи вимірювання зовнішнього державного боргу. Характеризуються основні показники зовнішньої заборгованості та проблеми управління зовнішнім державним боргом.

Ключові слова: зовнішній державний борг, управління зовнішнім державним боргом, зовнішні запозичення, валовий зовнішній борг України.

Анотация

Рассматриваются теоретические основы измерения внешнего государственного долга. Характеризуются основные показатели внешней задолженности и проблемы управления внешним государственным долгом.

Ключевые слова: внешний государственный долг, управления внешним государственным долгом, внешние заимствования, валовой внешний долг Украины.

Annotation

The theoretical basis of measuring the national debt. Characterized main indicators of external debt problems and external debt management.

Key-words: external debt, external debt management, external borrowing, the gross external debt of Ukraine.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 170 "Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2011 - 2013 роки", [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.minfin.gov.ua>>.
2. Прутська О.О. Управління державним боргом: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2010. – 24 с.
3. Статистика внешнего долга. Руководство для составителей и пользователей — [Washington, D.C.]: Международный Валютный Фонд, 2008. – 332 с.
4. Звонова Е. Международное внешнее финансирование в современной экономике. - М., 2000 г. - 141 с.
5. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report. – 2006. – №2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.imf.org>>.
6. Інформаційно-аналітична система "Управління державним боргом" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://iqusion.com/uk/component/content/article/307-derjborg>>.
7. Карапетян О.В. Управління державним зовнішнім боргом: методологія оцінки боргової стійкості / Карапетян О.В. // Наука молода. - 2008. - №10. – С. 101-109

УДК: 338.26:338.3

Бойков В.О.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. У сучасному світі рівень економічного розвитку країни безпосередньо визначається розвитком науки і техніки та ступенем їх використання, тобто рівнем інноваційних процесів. Останні мають вплив на різні аспекти загальнодержавного розвитку, включаючи суспільний, економічний та технічний. Крім того, вони визначають місце країни в світовому господарстві, внутрішнє соціально-економічне становище.

Беззаперечною вимогою успішного розвитку та ефективного функціонування ринку сільськогосподарської продукції є підвищення якості і безпеки продуктів харчування, що може відбуватися лише шляхом реалізації інноваційної політики та інвестиційного забезпечення науково-технічних досліджень, технологічних регламентів, стандартів, що відповідають світовому рівню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств присвячені праці Т. Гринько, О. Дацій, О. Коломицевої, Б. Луців, В. Никончук, В. Остапенко, С. Повної, Б. Погріщук та інших вчених.